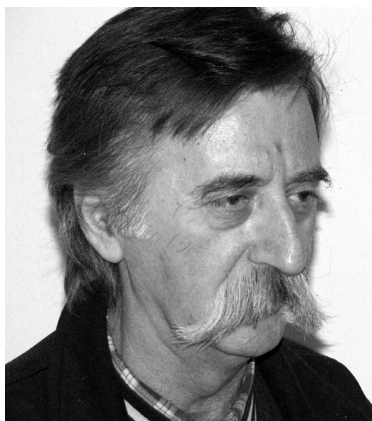

Слободан Жикић

БРАТСКО ВОЈЕВАЊЕ

Трагикомедија из новије историје,
за млађе понављаче

СЛОБОДАН ЖИКИЋ, драмски писац, песник, новинар и публициста, рођен је 31. 12. 1948. године у Јагодини. Завршио Филолошки факултет у Београду (проф. Југословенских књижевности и српско-хрватског језика).

На Првом програму РТС-а изведена му је драма *Човек у изразној соби*, у режији Слободана Ж. Јовановића.

Изведене позоришне драме и комедије: *Последња биџика*, Народно позориште Београд, у режији Градимира Мирковића (1995); *Наши долазе*, Народно позориште Ужице у режији Борислава Григоровића (ова позоришна комедија извођена је на Данима комедије, а снимљена је на сцени Народног позоришта Ужице и репризирана четири пута на Првом и Другом програму РТС-а, у режији Слободана Ж. Јовановића), играна је и у Градском позоришту Јагодина, у режији Томе Трифуновића (2002); Ово више није игра, Градско позориште Јагодина (у режији Марислава Радисављевића), *Пиши као што ћу пиши* (наслов према афоризму Бране Црнчевића), *Зајамити ко си*, ГАП Светозарево (у режији Сретка Дивљана); *Николај*, Театар Ресава, у режији Миодрага Јуришића (прва изведена драма посвећена, тада још неканонизованом, Св. Николају Велимировићу, у манастиру Манасија, 26. августа 1998. године); *Реч је човек – иако је говорио Николај*, монодрама, у продукцији Удружења драмских уметника Крагујевца, у извођењу Мирка Бабића, првака Театра “Јоаким Вујић”, *Не љачи, мали*, Драмски студио Каблови, Јагодина, у режији Сретка Дивљана, инсерт из драме *Брајско војевање* изведен је у Култ театру из Београда, у оквиру мултимедијалног интернационалног пројекта: “Прича о војнику”.

Више радио драма изведено му је на првом, другом и трећем програму Радио Београда, на Радио Загребу и на Радио Сарајеву: *Човек у љузаној соби* (1972), *Јесте, ако шаћућемо* (1974), *Шверц-експрес* (1983), *Исељеници* (1985), *Нездрав камен из Лићовоћ лада* (2002)...

За драме и комедије награћиван је на конкурсy Народног позоришта из Београда, поводом 125. годишњице овог позоришта, на конкурсy Црногорског народног позоришта из Подгорице поводом почетка рада овог позоришта у новој позоришној згради (1996. године, друга награда, прва није додељена), На конкурсy Дана комедије у Јагодини, 1995. године (прва награда за комедију: *Није на дневном реду*), на конкурсy Радио Загреба (трећа награда)...

Добитник награде Драинац (1981) и награде Душан Срезојевић за поезију, друге награде на конкурсy Центра за културу Звездара, Београд (2007) за најлепшу боемску песму, за најбољу песму о Смедереву на Фестивалу поезије Песничка јесен, и других награда за поезију. За књигу прича *Моја прва ћисаћа машина* награћен специјалном наградом Академије “Иво Андрић” и наградом Живојин Павловић.

За есеје награћиван на конкурсy београдске “Борбе”, два пута на конкурсy зрењанинског часописа Улазница (прва и трећа награда), за есеј о глумцу награћен на Глумачким свечаностима “Миливоје Живановић” у Пожаревцу, за есеј о образовању и друштву на Великом наградном конкурсy Савеза педагога Југославије...

Објавио је више књига поезије, једну књигу прича, једну књигу есеја и огледа, више публицистичких књига (међу којима и монографију Позориште у Јагодини (2007) и *Дуго трају смеини дани* (есеји, позоришне критике, коментари, рецензије, белешке) поводом 30. година Дана комедије (2002). Објавио је и неколико књига драма и комедија: *Човек у љузаној соби* (1975), *Пиши, шћћо ћућиши* (1988), *Немамо нишћћа љроћћив* (1990), *Драме* – књига садржи четири драме: *Ићуманове раћине ћодине*, *Последња бићћка*, *Аз, буки, вједи* и *Ни-колај* (1999. године).

Приредио је више зборника поезије као и *Изабрана дела Јована Дучића* у осам књига, у издању Бео-Синга из Београда (2005), у едицији Класици, са есејима уз сваку књигу. Позоришне есеје и критике објављивао је у бројним листовима и часописима, као и на Другом програму РТС-а, у Хроникама дана комедије. У једном мандату био је и члан најужег руководства Удружења драмских писаца Србије. Преводи са словеначког поезију, прозу и драме.

Слободан ЖИКИЋ

БРАТСКО ВОЈЕВАЊЕ
Трагикомедија из новије историје,
за млађе понављаче

ЛИЦА:

ОТАЦ БОРИВОЈЕ, капетан прве класе
МАЈКА РАТИМИРКА, његова жена
РАТИБОРКА, њихова кћерка
РАТИБОР, њихов син, касније војник
СЛАВОЉУБ, сељак, Боривојев брат од стрица
МИЛИВОЈЕ, његов син, касније војник
СМИЉА, Миливојева девојка
СЛОВЕНАЦ – само из OFF-а
(Његов глас се чује преко телефона)

Догађа се од средине јуна до краја октобра 1991. године, у Србији.

ПРВИ ЧИН

Обична дневна соба, модерног тџија.

Рајиборка, са слушалицама на ушима, слуша музику на вокмену. Креће се у ритму музике.

Рајибор са тџипаром у рукама “скида” неку музику са магнејофонске тџираке. Сигнално враћа исти музички мојтив.

Мајка Рајимирка слуша народњаке на тџив-у, љуити кромџир и џо-времено баџи џоџлед џрема тџелевизору. Појравља виклере у коси. Поџледа неколико џуџа, најџре молеџиво, а зајим љуџиџиџо, џрема Рајибору. Наџло усџане и искључи магнејофон. Сада се чују само народњаџи коџи извијају неку мелодију истџочњаџкоџ тџија.

Рајибор љуџиџиџо усџане. Рајиборка џа џокрејџима у ритму музике изазива. Он џоџе џрема џој и сџџрџне јој слушалице са ушџију.

Рајиборка љуџиџиџо џриџе тџелевизору и искључи џа.

Насџуџи леџа тџиџина. Сви су љуџи.

МАЈКА

РАТИМИРКА: (Љуџиџеџи енерџичниџе кромџир)

Некада су официрске жене биле нешто! Даме! Госпоџе!

РАТИБОРКА: Па, официрски балови, па изласџи, па официрске забаве, па прославе у дому Је-Не-А! А, сад...

МАЈКА

РАТИМИРКА: А, сад...

(Покаже нож и кромџир)

Ваш отаџ носи исти чин веџ десет година, а џегови са класе веџ постали генерали...

РАТИБОРКА: Mother, have joy something sweet?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Yes, I do!

РАТИБОРКА: (Премоџава тџираку на вокмену)

Thank you mother. I think brother, that is the best group in the World!

РАТИБОР: О, no sister, the are our yiber’s and nothing more!

РАТИБОРКА: No, brother! You have no right! Ekaterina the Big is the best group in the world!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Шта кажеш?

РАТИБОРКА: Не кажем теби, кево!

МАЈКА

РАТИМИРКА: А, ја баш теби кажем! Одлази у подрум и донеси још кромпира! Као да сам кувар у касарни! Руке ми се укочише љуштећи кромпир!

РАТИБОРКА: Нека иде твој син Ратибор!

РАТИБОР: *(Усмијаје, укључи њоново мајнеџофон)*
Ово је супер. My favorite music!

МАЈКА *(Оширо)*

РАТИМИРКА: Не пали то, Ратиборе!

РАТИБОРКА: Stop this stupped figuri without soul! “Екатерина” је боља!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Ако помаже мајци, сигурно је боља!

РАТИБОРКА: You are crazy boy!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Шта кажеш?

РАТИБОРКА: Не кажем теби, кево!

РАТИБОР: She iz crazy!

МАЈКА Је л’ ти то мени, Ратиборе?

РАТИМИРКА: *(Очиљедно не разуме штиа је Ратибор рекао)*

РАТИБОРКА: You are crazy boy!

МАЈКА

РАТИМИРКА: *(Љућииио)*
Јесам ли ја родила Енглезе?! Колико пута треба да кажем једно исто? Марш у подрум!

РАТИБОР: Добро бре, кево, нека донесе матори! Ионако не избива из подрума данима! Годинама!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Отац има преча посла!

РАТИБОР: Која посла?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Он доле разрађује план!

РАТИБОР: Какав план...

МАЈКА

РАТИМИРКА: План евакуације у случају ваздушног напада од стране евентуалног агресора!

- РАТИБОР: Ма немој! ... Ја тебе, кево, уопште не разумем!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Ни ја тебе не разумем! У овој кући нико никога не разуме!
- РАТИБОР: I said is the best rock n' roll band!
- РАТИБОРКА: Crazy ...
(Погледа у мајку која је већ заусићила да ииша иша ио значи)
Што у преводу значи – малоумник!
- РАТИБОР: А, ти си геније? Луђа си од маторих! Измишљате ратне игре као мала деца!
- РАТИБОРКА: Нисам алтернативац, као ти! Сви болесници из комшилука већ су пишали у епрувете уместо тебе, па опет ништа! Идеш у војску, и готово! То је, ако ниси знао, највећа част и обавеза!
- РАТИБОР: 'Ајде, не сери! Немој да те опичим!
(Пође према Рајтиборки. Она побегне на другу страну. Рајтибор узима књижу и чита наглас)
Подпичје! ... Подпичје лочи посамезне ставке
крепкеје какор вејица, а шибкеје какор пика!
- РАТИБОРКА: Учи, учи! То ће ти, сигурно, помоћи!
- РАТИБОР: (Наставља)
Двопичје. Двопичје опозарја на то кар приде, бодиси на беседо, али на ставек ...
- РАТИБОРКА: Да Кинези траже укидање војске, ти би учио кинески!
- РАТИБОР: Јаз сем антимилиитарист! Не вем закај осебно не морем бити тисто кар хочем!?
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Yes, I do!
- РАТИБОР: Није то енглески, кево!
- РАТИБОРКА: Он то – словеначки!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Ако наставите да ми пртљате ту енглески и словеначки, ја ћу да обучем унуиформу!
- РАТИБОРКА: Мисли да ће се код Словенаца укинути војска, па хоће да тражи словеначко држављанство! Хоће да избегне највећу част и обавезу! Хоће да, као последњи дезертер, напусти своју земљу и браник отаџбине!

- РАТИБОР: Од кога да је браним, геније?
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Чекај мало ... Шта то причаш, Ратиборка?
- РАТИБОРКА: Хоће да избегне служење у Је–Не–А!
- МАЈКА *(Раџибору)*
- РАТИМИРКА: Немој отац да те чује! Убиће те из службеног пиштоља!
- РАТИБОР: Немам ја ништа с Боривојем! Ја сам пунолетан и сам одлучујем о свом животу!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Јеси ли ти свестан шта говориш?
- РАТИБОР: Већ сам формирао групу ... Неформалну! Тражимо цивилну војни рок! Ако не успемо, идемо колективно у Словенију!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Каква Словенија? Какав цивилни рок! Немој молим те то да помињеш оцу!
- РАТИБОРКА: Цивилни рок, то ти је, кево, на пример... На пример, твој Ратибор да служи војску у кафићу!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: *(Најпре зачуђено гледа у Раџибора, затим се окреће према Раџиборки, а онда љасне у смех)*
Па ти си сваке ноћи у кафићу! Откуд да се служи у кафићу?!
- РАТИБОР: Лепо, у кафићу! Ја у кафићу, мој друг у видео – клубу, а Милован у кафани у селу! Славко, исто! Србољуб ће у флипотечи! Воли флипере!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: А, отац? Где ће он да служи? Зар сад кад се спрема да учи за мајора? ... 'Оћеш да останете без хлеба?
- РАТИБОР: Какве то везе има?
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Има, има! ... Сви ћете да служите по кафићима и кафанама, а он да се окреће сам по касарни? ... Чекај само док ти ОН дође! Видећеш ти своју Словенију! На Триглав има да те отера! Јебаће ти матер, да знаш!
- РАТИБОР: Ниси ваљда луда да му кажеш?

РАТИБОРКА: Мислиш да он није већ чуо?

РАТИБОР: Можда и јесте! Има добру обавештајну службу! У сваком кафићу има по једног шпијуна! У милиграм зна колико сам, када и где попио!

РАТИБОРКА: Зна и за твоје пацифистичке, антимилитаристичке, алтернативно – анезовске идеје! Само, има добру стратегију и тактику! Чека да се упецаш сам, па да те заобиђе с левог и десног крила и изврши главни противудар у правом, одсудном тренутку!... Фактор изненађења!

РАТИБОР: А?

РАТИБОРКА: Аха! ... Баш то што си чуо!

РАТИБОР: Јесам чуо, ал' ништа нисам разумео!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Чим се говори српски – ти не разумеш!

РАТИБОР: Војска мора да буде демилитаризована... Овај, деполитизована!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Слушај, Ратиборе! Немој више да ме нервираш! Знаш! Уместо да идеш очевим путем, ти измишљаш будалаштине! Хоћеш на робију да га отераш?

РАТИБОР: Његовим путем бих целог живота ишао у чизмама!

РАТИБОРКА: Боље у чизмама, него бос!
(Имићира га на словеначком)
Веееш? Са цветом у коси!

МАЈКА

РАТИМИРКА: А, шта њему фали? Кад обује чизме, па кад обуче униформу, па опасач и упртач, па овде, овако, пиштољ! Ихххх! Нисам могла од њега око да одвојим! А, млад, висок, леп! Униформа на њему, ко саливена, само што не пукне!... А, сад...

РАТИБОР: А, сад му мало виси!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Не виси му ни сада!

РАТИБОРКА: (Прекорно)
Мамааа!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Сад му ти висиш о врату као топовско ђуле! Срам те било! Отац официр, а син...

РАТИБОРКА: Алтернативац!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Јесте, лењивац!

РАТИБОР: Шта сте вас две навалиле? ... Нећу у војску, хоћу да студирам језике! ... Кево, хале бар има везе у војсци! Да је неки отац, средио би ми да не идем! Убедио би лекаре, пронашао би неко оправдање, неку шифру! Нашао би неки штос! ... Као, луд сам ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Марш!

РАТИБОР: Скаче ми притисак кад видим пушку!... Или, од униформе падам у несвест!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Мааарш!

РАТИБОР: Идем тако улицом и ... наиђем на униформу! И, одмах ...
(Показује како њада у несвест)

МАЈКА

РАТИМИРКА: Молим те, Ратиборе ... Ратиборка, трчи зови оца! Нека одмах дође!

Ратиборка енерџично крене.

РАТИБОР: Стани!

РАТИБОРКА: Нећу!

РАТИБОР: Стани кад ти кажем!

РАТИБОРКА: Не примам наређења од цивила!

РАТИБОР: (Помирљивије)
Добро, сестро, за брата можеш бар нешто да учиниш?!

РАТИБОРКА: То и хоћу! Да учиним нешто за заведеног, од страних агентура залуђеног брата!

РАТИБОР: Немој да дижеш фрку! ... Пази бар како ћеш да му кажеш!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Онако како сам јој ја рекла да каже! У одсуству мог мужа, капетана прве класе, ја наређујем! Одлази, Ратиборка!

РАТИБОРКА: *(Иронично)*

Друже, или господине брате, дозволите да се удаљим!

Рајтибор је зађа књигом коју је држо у руци. Рајтиборка му врајти истом мером и побезне према врајтима. Рајтибор дохвајти књижу и још енергичније је баци према Рајтиборки. У њом цренујку на врајтима се јојави сељак Славољуб, и уместио сестре Рајтибор књигом јојоди Славољуба.

СЛАВОЉУБ: Слабо ти је то оружје, синовац! А, и не знаш да га користиш како треба!

РАТИБОР: *(Збуњено)*

Из... Извините...

СЛАВОЉУБ: Неће књига на мене! ...

(Подигне књижу са јода)

Где баш нађе с' Платона да ме гађаш!?

РАТИБОР: Извините, господине, нисам хтео ... Добар дан ... Уђите!

СЛАВОЉУБ: Да уђем, 'ођу и да ми не кажеш! А, добар дан ми од тебе не треба!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Откуд ти, Славољубе! Изволи, седи ...

Рајтиборка јокуша неојажено да изађе, али је Славољуб приметти.

СЛАВОЉУБ: *(Рајтиборки)*

Стој! ... Назад!

РАТИБОРКА: Извините, морам ... Морам само тати да ... Час ћу ја ... Морам ...

Славољуб приђе Рајтиборки и јружи јој јоклон који је скривао иза леђа – живо њиле.

РАТИБОРКА: *(Изненађено)*

Чика... Славољубе! Пиле!

СЛАВОЉУБ: Пиле!

РАТИБОРКА: Где сте га купили? Одакле вам?

СЛАВОЉУБ: Што да купујем, кад имам пилићи пуну авлију!

РАТИБОРКА: *(Пронађе брзо неку кувачицу, сивави њиле у њу)*
Слатко је! ... Али, ја сад стварно морам да ...

СЛАВОЉУБ: Ништа ти не мораш, пиле! Ја морам! ... Седи тамо!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Славољубе, шта је теби? Је л' с тобом све у реду?

СЛАВОЉУБ: Са мном јесте! Али, с њима није!
(Покаже на Раџибора)
С овим овде, и с оним тамо!
(Покаже према враџима, а зајим дође до њрозора,
најне се и њозове Миливоја)
Миливоје, пењи се горе! ... И, понеси то из гепек!

Сви се збуњено љедају. Улази Славољубов син Миливоје. Носи две корје.

СЛАВОЉУБ: *(Приђе)*
Ево, снајка, пратила ти Босиљка, за слатко ... Ово овде су ти шљиве ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Хвала, хвала... Нисте требали ...

СЛАВОЉУБ: Има, снајка, родило ће се поломи!
(Пољледа Миливоја)
А, где ти је млада?

МИЛИВОЈЕ: Ту је, бре, ћале ...

СЛАВОЉУБ: Нека уђе!

Миливоје одлази до враџа, одшкрине их и махне руком Смиљи.

МИЛИВОЈЕ: Ајде, Смиљо, улази!

РАТИБОР: Who is this crazy man?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Yes, I do!

РАТИБОР: Ја, кево, питам, ко је овај ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Срам те било, Ратиборе! Не познајеш стрица Славољуба ... И брата Миливоја, из Трнаве!

РАТИБОР: О, brother Mivoje!
(Прилази Миливоју, њоздрављају се)
How do you do, brother!

МИЛИВОЈЕ: Fine, brother ...

СЛАВОЉУБ: Ћут' бре, кад ја говорим! Седај овде!
(Показује на сѝолице око сѝола)

Сви ћуѝећи седну.

СЛАВОЉУБ: 'Ајде, сад, Миливоје, читај!

МИЛИВОЈЕ: Немој бре, ћале, да правиш пиздарије ...

СЛАВОЉУБ: Немој да те ја по пи ... Читај, кад кажем!

Миливоје вади ѝаѝир, хоће оѝеѝ да ља вратиѝи у љеѝ, сѝиѝди се да ѝрочѝиѝа.

СЛАВОЉУБ: Читај све, како је написано!

МИЛИВОЈЕ: (*Чиѝѝа*)

Кум и кума из Крагујевца, са децом ... Стриц и стрина из Кнића и стрина из Рековца! Ујак и ујна из Паланке! Баба и деда из Марковца, побратим и његова жена из Париза, Јоца и снајка из Беча, Петровићи из Ниша ...

РАТИБОР: Из Ниш, брадер ...

МИЛИВОЈЕ: Из Ниш, шест комада! Вујовићи из Приштине, дванаест ... Побратим Зеѝ, са женом и ...

СЛАВОЉУБ: Из Копенхаген! Са фамилијом и газдом и газда-рицом!

МИЛИВОЈЕ: (*Насѝавља*)

Живадин и Перица, братанци из Голобока ... Си-мићи из Пожаревца ... Дванаест комада...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Чекај, Славољубе, да се објаснимо ...

СЛАВОЉУБ Па, то и радимо, снајка! Објашњавамо се! ... Кажи, Миливоје, укупно . . . Колико је то?

МИЛИВОЈЕ: (*Прилично дуљо ѝреврће ѝаѝире и ѝребројава*)
Четристо два'ес и шес' ...

СЛАВОЉУБ: Без мале деце! Децу не рачунамо ... Доооброоо!
Читај даље!

МИЛИВОЈЕ: Предјело: сир, кајмак, проја, киселе паприке из туршије, барене паприке, белолучене паприке, пец-кане љуте, купус салата, кисео купус ..

СЛАВОЉУБ: ... Две каѝе!

Миливоје доѝисује: две каѝе. Насѝавља.

МИЛИВОЈЕ: Ринфлајш од шездесет пилета, телећа чорба, јагњећа чорба, бела чорбица, пилећа супа ... Сар ... сар ...

Смиља узме од њега сјисак. Насјиви она да чииа.

СМИЉА: Сарма, јагњећа сармица, пуњене паприке, телећа ролована глава у шкембету, пасуљ пребранац, купус овчји, два'ес брава оваца, петнаес' свиња...

СЛАВОЉУБ: Смиљо... Пиши, дваес' , ради равнотеже ...

СМИЉА: *(Ујисује и чииа даље)*
Дваес' брава свиња, теле на ражњу, јунетина, ћуреће поховано, папазјанија од зецовине ... Срнетина на жару ...
(Засјане, погледа Миливоја. Обраји му се узрујано)

СМИЉА: Миливоје!

Миливоје устјане, љриће Смиљи.

СМИЉА: Заборавили смо јареће!

Миливоје омахне руком и враји се на своје местјо.

СЛАВОЉУБ: У, сунце ти пољубим... Пиши, Смиљо, дваес' комада... Цело село би мекетало за мном месец дана ... Да се обрукам пред људи!

Смиља ујисује.

СЛАВОЉУБ: Читај сад – пиће!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Чекај, Славољубе! О чему се, човече, ради?

СЛАВОЉУБ: То ће овај странац да нам објасни!
(Покаже на Рајибора)

РАТИБОР: Опростите, товариш, ампак, јаз не вем кај ви, правзаправ, хочете?

РАТИБОРКА: Он то, чика Славољубе, словеначки ...

СЛАВОЉУБ: Вем, вем ... Зело добро застопим словенско ... Научио сам кад смо градили ауто-пут братство – јединство ... Тамо сам добио ударничку значку! ... Добро, Миливоје, немој више да читаш! 'Ајде, сад ти, снајка, кажи шта имаш ...

Смиља се снебива, ћуши.

СЛАВОЉУБ: 'Ајде, говори Смиљо, слободно!

- СМИЉА: Не знам шта да кажем ... Овај ... Уплатила сам жеље у три радио–станице ... “Војско моја” , “Ти одлазиш у армију” и ... не могу да се сетим...
- РАТИБОРКА: Какве то жеље, Смиљо? За шта си то уплатила?
- СМИЉА: *(Зайлаче)*
За срећан одлазак у војску, војнику Миливоју!
- СЛАВОЉУБ: И?
- СМИЉА: И, ништа! Миливоје каже да ’оће да служи у цивили, код Спасоја у кафану!
(Ушмркује. Миливоје јој додаје марамицу)
’Оће да виче бројеви за томболу!
- СЛАВОЉУБ: Добро, добро, немој да плачеш ... Није то још готово ... Није морално да баш тако и буде ...
- СМИЉА: Знам, али моји кажу ...
(Ойеј зайлаче)
- СЛАВОЉУБ: Шта кажу твоји, Смиљана?
- СМИЉА: Мој отац каже ... Он каже, овај, да је он служио војску у гарди, у Београду, да је његов отац био митраљезац и с митраљезом прош’о целу Босну, Хрватску и Словенију, до Клагенрууу ... Клагенфру ...
- СЛАВОЉУБ: Клагенфурта!
- СМИЉА: Јесте, дотле ... Онда, каже, да је његов деда био Солунац и прешао Албанију пешке ...
- РАТИБОР: Пардон ... Клагенфурт није у Словенији ...
- СЛАВОЉУБ: Ти да ћутиш! Није, због таквих као што си ти!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Славољубе, баш добро што си дошао да се договоримо! Имамо, изгледа, исту муку! Видим на шта циљаш!
- СМИЉА: *(Насћавља)*
Тата каже да неће да ме да ...
- МИЛИВОЈЕ: Смиљо, ћути! То је исто ... Само, мало друкчије ...
- СМИЉА: Није исто! Тата каже, неће да ме да за тебе! ... Каже, кој не служи војску, није човек!
- МИЛИВОЈЕ: Ал’, ја ћу, бре, да служим, само ... Само ...

- СМИЉА: Само, код Спасоја у кафану, а мој ћале каже да ти и сад служиш код Спасоја у кафану! А, бомбе нису полићи с ракију и вино, непријатељ није коцкар и не игра томболу да погађа кој ће број да изађе, него има армију, велику, модерну ... А, ја волим све што је модерно!
- РАТИБОР: Који непријатељ, Смиљо? Сад је најмодерније да не служиш војску, ако баш о моди говоримо ... Ми-слим, сад је најмодерније ...
- СЛАВОЉУБ: Ти, странац, да ћутиш! Немој да донесем преламачу из гепек од “пежоа”! И, нећу више да те опомињем!
- СМИЉА: Ја не знам ... Тата каже, не може за њега, он је ... он је ... шкарт!
- СЛАВОЉУБ: *(Скочи са сџолице)*
Ууу ... Шта каже?! Ааааа ... Е, па, то није смео да каже! Ух, ух... Онај твој отац, Смиљана, да знаш, и није био баш неки војник ... Ух, ух ... У ствари, кад мало боље размислим ... Миливоје! Марш у војни оцек! Одма’ сутра!
- МИЛИВОЈЕ: Шта ти је, бре, ћале ...
- СЛАВОЉУБ: Из наше фамилије нико није био шкарт, нити ће да буде, па нећеш ни ти! Мој деда је прош’о целу Албанију, и Солунски фронт, и ... и једва се вратио кући! Натезале му медаље на груди! ... Једва, бре, медаље досецао кући! Ене и’ у гостинску собу, пуне бисаге ...
- МИЛИВОЈЕ: То је било друго време ...
- СЛАВОЉУБ: И сад је друго време, ал’ су војници увек војници! И, непријатељ је увек непријатељ!
- МИЛИВОЈЕ: Који бре непријатељ, ћале? Где видиш непријатеља?
- СЛАВОЉУБ: Има, Миливоје, да идеш у војску к’о сваки нормалан човек! Нећу село да ми се спрда и изругује! Да ми се отац преврће у гробу! И деда! И прадеда! И чукундеда! И наврндеда! И наврнбаба! И курдјел, и аскурдјел!
- МИЛИВОЈЕ: Не разумеш ти бре, ћале, шта је то – ц и в и л н о!

СЛАВОЉУБ: А, да л' ти разумеш, Миливоје, шта је то Копенхаген? Да л' разумеш да ће људи да дођу на испраћај из Копенхаген, из Беч?! Да л' разумеш да сам поклао све што сам имао у авлију, и још сам морао да докупим?! ... И, зашто све то, Миливоје? Да те испратим код Спасоја у кафану?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Немој да се нервираш, Славољубе ...

СЛАВОЉУБ: Дај, снајка, једну ракију ...
(*Мајка Ратимирка доноси флашу и чаше. Славољуб сам себи сипа*)
'Оћеш још једну?
(*Ратимирка одмахне руком*)

МИЛИВОЈЕ: Може корисно да се ради и у позадину ...

СЛАВОЉУБ: Може, Миливоје, ал' се то зове позадински рад, а такви што раде у позадину зову се – позадинци!

РАТИБОР: Уосталом, грађанине, нас нико не напада, шта ће нам толика војска! Своје не дамо, туђе нећемо ... И, никаква нам војска, у ствари, и није потребна!

СЛАВОЉУБ: Значи, мож' д' узима кој шта 'оће?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Пусти га, Славољубе! Сад ће отац да му дође, па ћемо онда да видимо...

РАТИБОРКА: Е, не може ко шта хоће ... Имамо ми регуларну оружану силу и општенародну одбрану ...

РАТИБОР: И територијалну одбрану имамо!
(*Имитира Словенце – акценат на "а"*)
Територијалну! Шта ће нам то? С ким ћемо да ратујемо? Ко ће то нас да нападне?

СЛАВОЉУБ: Значи, ваша војска је код Спасоја у кафану!
(*Пружи чашицу*)
Сипај, снајка!

Мајка Ратимирка сипа. Славољуб оћет одједном йошје ракију.

РАТИБОРКА: Није! Он ће да служи у кафићу!

СЛАВОЉУБ: 'Оће, али коме?

РАТИБОРКА: Омладини!

СЛАВОЉУБ: Којој омладини? Оној што дува лепак у најлонске кесе? . . . Онима што не смеју да изађу на свеж ваздух, јер ће одма' да се подаве к'о пилићи кад изађу из инкубатора? Онима што трче једино од кафане до кафића и то – половина од њих успут повраћа од “напора”, а неки и не стигну до кафића! Попадају чим изађу на улицу!

РАТИБОР: Ви, грађанине села, треба мало да пазите шта говорите! Наша омладина тражи укључивање у Европу! И то одмах! Здај! Еуропа је наша дежела! У модерној Еуропи милитаризам више не игра главну улогу!

СЛАВОЉУБ: *(окаже на Рајибора и Миливоја)*
Него, ви играте главну улогу?!

РАТИБОР: Разуме се, ми! Деполитизација Је–Не–А нужна је и обавезна! Неизбежна! Нека се другови официри, или господа официри, политиком баве код куће, после радног времена, нека усаглашавају ставове и прорађују материјале код куће! Је–Не–А треба очистити од наслага прошлости и од идеолошких утицаја који трују...

СЛАВОЉУБ: Слушај ти, грађанине града! Отац ти је добар човек, официр, свака њему част! На кога се ти изметну ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Не знам!

РАТИБОРКА: *(Прекорно)*
Мамааа?!

Мајка Рајимирка само одмахне руком.

СЛАВОЉУБ: ... Ал', 'оћу да ти кажем, да се ма'неш мога Миливоја, јер ће да заратимо тако гадно, да неће да ти помогну ни Европа, ни Азија, ни ово глобално, како кажу, овај... глобално загревање... Ни комплетна булумента грађанина града, оних твојих из кафића, знаш, што зевају улицом ко рибе на сувом...

РАТИБОР: *(Види да је враџ однео шалу)*
Чика Славољубе, нисам ја ништа њему ... Нисам га видео годину дана...

- СЛАВОЉУБ: А, ти Миливоје, ако те у'ватим да с овога овде шурујеш, поготово о томе како војска треба да се служи код Спасоја у кафану ...
(Ойеји њружи чашицу)
 Сипај, снајка ...
(Мајка Рајтмирка брзо долије ракију у чашицу)
 Бери кожу на шиљак! Ја ћу да ти пресудим! А, и ти ...
(Обрајти се Рајтибору)
 Мож' да ме причекаш код Спасе на томболу, да усагласимо гледишта и ставови!
- РАТИБОР: *(Повлачи се њрема врајтима)*
 Скјуз ми, сер, морам због неких ... Због неких физиолошких потреба ... да изађем ...
- РАТИБОРКА: Нека иде, нека иде ... Пустите га!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: *(Рајтиборки)*
 Значи, опет нешто мутиш?
- РАТИБОР: Морам, човече, нужда ... Притерало ме ...
- СЛАВОЉУБ: Ајде, сер, иди! ... И, немој случајно да те нема!
Рајтибор излази, Рајтиборка знајтижељно њлази за њим, дође до врајта, ња се врајти. Ойеји крене њрема врајтима, као да нешјто очекује.
- МИЛИВОЈЕ: Сад би могли и ми ... да идемо ...
- СЛАВОЉУБ: Не би могли, Миливоје! Док ја не кажем! ... Док све лепо не разјаснимо!
- РАТИБОРКА: Останите још мало, штета би било да баш сада одете!
- МАЈКА
- РАТИМИРКА: Шта си сад закувала, Ратиборка?!
- РАТИБОРКА: Ништа, само кажем ...
Одједном се зачује експлозија. Рајтибор зајауче, ујирчи са најола сјушеним њанијалонама, сав изгарављен. Тур му је гошово сажорео.
- СЛАВОЉУБ: У, сунце ти пољубим, шта то пуче?!
- СМИЉА: Кукууу ...
Сви њојуре њрема врајтима. Рајтибор ујирчи, јури њо соби и јауче, не зна где би се сакрио.

СЛАВОЉУБ: Чекај, синовац, полако! Шта се десило?

Мајка Рајимирка прилази Рајибору, смешња га на сиволицу, али овај не сме да седне. Сјуси се на ивицу сиволице. Брише изздрављене панталоне. Мајка Рајимирка му помаже, али би хтела да види о чему се ради.

РАТИБОР: Кево! Миливоје!

Мајка Рајимирка хоће да му сјуси панталоне, али се Рајибор ошма. Миливоје прилази да види шта се Рајибору догодило.

МАЈКА

РАТИМИРКА: Дај мајка да види! Црни синко! Шта то би?! Црни Ратиборе!

МИЛИВОЈЕ: *(Смеје се)*
Експлодирало му дупе!

СМИЉА: *(Прекорно)*
Миливоје!

СЛАВОЉУБ: Миливоје, немој да се шегачиш, можда је нешто озбиљно!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Где ли ти је отац! Никад га нема кад треба да је ту!

Врати се ошварају. Улази Ошац Боривоје, каетан прве класе, крућан, дебео, са шайком напученом на очи.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ту сам ја, ту сам! ... О, здраво Славољубе, добро дошао!
(Ошац Боривоје скида урћач, ошач, ишишол)
Значи, већ си треснуо једну без мене ... Сад ћемо ми заједно да попијемо!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Боривоје, Ратибор ...

РАТИБОР: Шта ја ... Ја сам отишао тамо и таман кад сам сео и кад сам хтео ... да...

МИЛИВОЈЕ: Експлодирало му дупе!

СМИЉА: Миливоје!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Полако, полако, говорите један по један!

Сви ћочну улас да зоворе.

РАТИБОР: Ја сам отишао у ве-це и кад сам сео ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: То је твоја ћерка нешто смислила, сигурно, чим она овако мени ликује и ништа не говори ...

РАТИБОРКА: Шта ја , шта ја ...

СЛАВОЉУБ: Овај твој борац, Боривоје, умало да настрада ...

Отац Боривоје сјане на сред собе и одједном ћочне да командује.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Тишинаа! Миир – нооо!

Рајтибор и Мајка Рајтимирка сјану мирно, али Рајтибор не може да заузме љавилан сјав јер још држи љанџалоне у рукама.

СЛАВОЉУБ: Изгледа, Боро, ово твоје женско ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Остав, због Славољуба!

СЛАВОЉУБ: Ама, чекај да ти кажем ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ти, Славољубе, као да ниси служио војску!

(Поново командује)

Миир – нооо!

Славољуб и Мајка Рајтимирка се љогледају. Мајка Рајтимирка даје знак Славољубу да љрихвати игру. Сви сјану мирно. Отац Боривоје дође до рамије, окрене се љрема љима и командује.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: У врсту, строј се!

Сви сјану у врсти. Али, Мајка Рајтимирка има у рукама флашу са ракијом и чашу, Миливоје држи руке у љејовима, а Рајтибор је на зачелу, држи љанџалоне, сав је искривљен.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборка, иступи!

Рајтиборка исцуйи два корака најред.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Шта је било, Ратиборка? Шта се догодило?

РАТИБОРКА: Ништа, налетео на школску нагазну мину, барутно пуњење, ручне израде ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ручне израде?

РАТИБОРКА: Ручне, друже капетане!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Врло добро, војницињо! Врати се у строј!

РАТИБОРКА: Служим народу!

Отац Боривоје са рукама на леђима шетња испред строја.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Сада ћемо мало да увежбавамо стројеве радње ...

(Командује)

Лези!

Сви се збуњено гледају.

СЛАВОЉУБ: *(Насмеје се)*

Вала, Боривоје, овако ме ни мој каплар није муштрао!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Остав, због Славољуба!

Мајка Рајимирка не зна шта би са флашом и чашиом, ја се обрађи Боривоју.

МАЈКА

РАТИМИРКА: Боривоје, да ти сипам једну?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: После, кад дам вољно!

Мајка Рајимирка се врађи у строј.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Дакле, добро! ... Прескочићемо стројеве радње! Прелазимо одмах на Ем-Пе-Ве, односно прелазимо на ... на шта? Морално политичко васпитање! Ратиборка, зашто се наш систем назива системом општенародне одбране и друштвене самозаштите?

РАТИБОРКА: *(У сјавау мирно, не испуцајући из строја)*

Кад се један друштвени циљ, одбрана и заштита земље постиже на организован начин, то јест, кад се зна којим снагама и средствима и којим методама се то постиже, тада се ради о постојању система. Зато се наш систем назива системом општенародне одбране и друштвене самозаштите. Оба ова система имају исту функцију, друштвену функцију, а то је, шта? Одбрана и заштита виталних вредности народа и народности, радничке класе и радних људи, као и услова њиховог даљег социјалистичког развоја на основама социјалистичког самоуправљања и несврстане спољне политике!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: *(Обрати се Миливоју)*
Ти! Вади руке из џепова!
(Миливоје лењо извуче руке)
Тако!... Разумеш ли ти ово?

МИЛИВОЈЕ: Па, овај ... Разумем ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Понови!

МИЛИВОЈЕ: Кад се један метод, овај, постиже циљевима, онда исту фикцију, оно бре, функцију, систем назива методама, које се зову, то јест, врше друштвену функцију ... Како беше ...

Рајтибор даје знак Оцу Боривоју. Боривоје љрилази.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Шта је, Ратиборе?

РАТИБОР: Ја не могу више ... Морам ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборка, кад ти дам знак, активирај све остале школске, нагазне и потезне мине, да их још мало потпрашимо!

РАТИБОР: Али, ја не могу ...

РАТИБОРКА: Разумем, друже капетане ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Е, па... Сине Ратиборе, ти си сам тражио цивилни војни рок! Ти, и ови твоји тражите да у служби будем деполитизован, а код куће политизован! Служио у униформи, или у цивилу, мораш да научиш основне ствари ... Да знаш сутра да станеш ...

РАТИБОРКА: ... На браник отаџбине!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Јесте, на браник отаџбине! Према томе, обука ће овако код куће, у цивилу, трајати бар двоструко дуже него у војсци!

СМИЉА: Кукууу, Миливојеее! ... Две године!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Не причај у строју! Сваког дана, кад дођем с посла, имаћемо прво политичку наставу, затим вежбе снаге и брзине ...

Рајибор поново даје знак да мора да изађе.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: 'Ајде! Пожури!

Рајибор ојрчи у ве-це.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Дакле, вежбе снаге и брзине ... Слушај овамо! Па онда, увежбавање разних вештина, изграђивање борбене готовости и упознавање са пешадијским наоружањем! ... А, сад ... Вољно!

Сви одахну. Мајка Рајимирка приђе и сипа Боривоју ракију. Доноси чашицу и Славољубу.

СЛАВОЉУБ: Алал ти вера, Боривоје!
(*Куца се с њим, њију*)
И ја ћу мог Миливоја сваки дан да шаљем код тебе!
Боље, него код Спасоја у кафану!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Може, може, Славољубе! Научиће он код мене све што треба, боље него у војсци!

МИЛИВОЈЕ: А, ја нећу! Овде дупе страда!

СМИЉА: Ју, Миливоје!

СЛАВОЉУБ: 'Оћеш, 'оћеш, још како! Страда дупе, ал' сачуваш главу!

Рајибор се враћа и чује овај разговор.

МИЛИВОЈЕ: Е, ћале, нећу! Решио сам... Идем у војску!

СЛАВОЉУБ: Молим?

МИЛИВОЈЕ: Идем у војску!

СЛАВОЉУБ: Миливоје, немој да се играш ...

СМИЉА: (*Скочи и зајрли Миливоја*)
Миливоје, ја ћу да те чека да се вратиш и да ти пишем писма! Ево, прво писмо сам ти већ написала!

МИЛИВОЈЕ: (*Скрушено*)
И ја сам теби ...

Славољуб сипави руку на зруди. Мајка Рајимирка му забринуто приђе.

СЛАВОЉУБ: Ништа, снајка, ништа ...
(*Обрати се Миливоју*)
Миливоје, сине, немој да се играш, знаш да сам под срчану ману!

МИЛИВОЈЕ: Не играм се! Одлучио сам – идем у војску!

РАТИБОР: Јеби га, Миливоје! Сад морам и ја!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Надице, дај ракију!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Ето ти сад! Ниси хтео да се жениш док не променим име у Ратимирка, а сад – Надице!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: То је било онда, а ово је сад! Донеси!

СЛАВОЉУБ: Тако је, Боро! Дај да попијемо по једну, кад смо и ово дочекали! А, мислио сам, обраука ме начисто!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Нисам ја ни веровала да они то озбиљно неће у војску!
(Донесе ракију)

СЛАВОЉУБ: (Подигне чашу)

Е, па, у здрављу и весељу да испратимо војнике, и да их дочекамо, па да женимо и удајемо, и унуке за руке водимо!

Сви наздрављају, док Рајтибор и Миливоје снуждено седе и не обраћају пажњу на њих.

ОТАЦ Живели, живели Славољубе! Тактика ... Страте-

БОРИВОЈЕ: гија и тактика!

СЛАВОЉУБ: Снајка, је л' вам загуљене комшије?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Ови горе нису, а ови доле јесу!

СЛАВОЉУБ: (Искажи ракију и зајева)

Отвори се ес-ем-бе капијо, да одслужи ко није служио, ко није служио!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: (Прихвати њесму)

Капија се отворити мора, иде војска друг-Боре, мајора, друг – Боре мајорааа!

МАЈКА

РАТИМИРКА: (Пљесне рукама)

Боривоје! Добио си чин!?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Нисам, ал' добићу!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Е, сад ћу и ја једну!

(Сипа себи ракију и искапи је)

Је л' ако?

(Узима шишићољ и полази ка прозору)

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ако!

Мајка Рајимирка исцали један мейџак кроз прозор. Боривоје даје знак Рајиборки да укључи магнетџофон. Смиља плаче и ушмркује. Чује се "Хеј, Словени", само прва сџирофа, у интџерџреџацији "Би-јелоџ дуџмеџа", у рок – аранџману.

Сви сџану мирно. Славољуб искорисџи да на брзину поџије још једну ракију.

Миливоје му даје знаке да више не џије.

СЛАВОЉУБ: Кажи, сине Миливоје, кажи! шта 'оћеш?!

МИЛИВОЈЕ: Немој бре, ћале, опет ће се напијеш!

СЛАВОЉУБ: Снајка, ма'ни комшије, да поведемо једно коло!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Да поведемо, Славољубе!

Укључује магнетџофон. Чује се коло. Славољуб изува циџеле, позива све у коло. Рајиборка довуче у коло и Миливоја и Рајибора који без воље, снуџдено и незаинџересовано цуџкају.

КРАЈ ПРВОГ ЧИНА

ДРУГИ ЧИН

Истиа дневна соба, али сада преириана географским картиама. Картиа Словеније на истиакнућом месџу. Картиа Југославије са поуваченом границом: Карлобаг – Карловац – Вировитица. На словеначкој картии – исирџане сирелице које означавају покреће јединица ЈНА.

На видном месџу – најмодернија телефонска “секретарица” са бежичним телефоном, микрофонима и звучницима.

Војна радио-сџаница поред телефона.

Оџац Боривоје у маскарној униформи. Он нервозно шеџа по соби, ирилазећи часџо телефону и радио-сџаници.

Мајка Раџимирка замисљено седи, ѓледа у једну џачку.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Јебаћемо им мајку кочијашку! Цела војска може да му стане у два лифта! ... Водник, и то резервни, да дигне руку на незаштићену децу! 'Ма, шта руку! Пушку! Сатераћемо вас у Постојнску јаму ... Неборбени задатак, без муниције! Где су контраобавештајци да кажу о чему се ради?! Послали децу без хране и џебане ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Они су похапшени!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ко – они?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Обавештајци!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Похапшени?! Какви су то контраобавештајци који су првих дана рата похапшени?! Зар су носили на челу ознаке да су контраобавештајци?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Они су ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ѓути ... Знаш ли да се још не зна који су све контраобавештајци радили у другом светском рату, и на чијој страни!... Не зна се још ко је за кога радио ни у првом светском рату! А, ови – похапшени!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Они су јављали ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Шта су јављали? Да ће нас Јанези дочекати раширених руку? Да ће бацати на нас цвеће и тепсије бурека?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Јављали су да народ није против војске ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ђути!... Где им је сад тај народ? ... Како се бране карауле?! Какав је поступак страже у случају напада на стражу?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: *(Као да одговара на њихово питање професора)*
У случају напада на стражу, стражи се даје узбуна! Позива се к оружју ... Узбуну даје . .

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ђути!

Устаје, укључује телевизор. На екрану се види фотографија генерала Аџића. Његов говор чини официјелни сикер. Наравно, оригинал његовог говора, ако би РТС и војне власти то дозволиле, био би ефектнији и уверљивији.

“Нико у Армији није могао да схвати да се сукобљава са онима који Југославију и ЈНА мрзе из дна душе! Деценијама учени у духу југословенства, нисмо могли поверовати да се толико зла и мржње може сакупити на једном месту, и испољити у таквим облицима. Подмукли су и безобзирни! Поступају на најбруталнији начин!”

ОТАЦ

Ма немој! Него ће да вас милују!

БОРИВОЈЕ:

Говор се наставља. Боривоје њажљиво слуша и гледа у екран телевизора.

“Не штеде никога, па чак ни малолетну децу, жене, и своје дојучерашње суседе! Руководство Словеније служило се и служи најгнуснијим триковима и преварама. Истовремено, савезне власти правиле су нам сталне сметње, тражећи да се преговара, док они свим средствима нападају”.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ:

(Ућишиа штелевизор)

Мајку вам јебем! Нико није могао да схвати?! Шта има да се схвата кад неко пуца на тебе?

(Обраћа се Рајтимирки)

Је л' то значи да те воле, па пуцају – од миља?!

(Рајтимирка ћући)

Да преговарају? Мртви не могу да преговарају! У сваком средњошколском уџбенику пише: основне вредности нашег друштва су независност, суверенитет и територијална целокупност земље! ... Ко је положио заклетву да ће све то бранити, па ако треба и живот свој дати?

(Рајтимирка и даље ћући)

Ко је први требало да буде на бранику отаџбине?!

(Рајтимирка ћући. Боривоје њрасне)

Чујеш ли ти шта ја питам?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Рек'о си ми да ћутим!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ:

Да ћутиш кад те ништа не питам и да јасно и гласно одговараш кад те питам!

Мајка Рајтимирка усїане и њојача звук на штелевизору.

МАЈКА

РАТИМИРКА: Ћути!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ:

Шта – ћути? Ја да ћутим?

Поново се чује ѓлас сїикера и ѓовор ѓенерала Ацића.

“На жалост, нама је наметнут рат за одбрану земље. Према томе, ми смо рат морали прихватити, јер алтернатива – предаја и издаја – за нас не постоји. Трудићемо се да рат на који смо приморани траје што краће.”

Боривоје ѡриђе и искључи штелевизор.

ОТАЦ

Овај неће дуго! ...

БОРИВОЈЕ:

(Обраћи се Рајтимирки)

Тражи Радио Љубљану!

(Рајтимирка бира сїаницу)

Педесет година смо били непобедиви, па нас Јанези за пет дана средише! Брже него Хитлер четр'ес прве!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Не може да се ухвати Љубљана! Шушти!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Дај то овамо!
(*Проба и он, али не иде*)

МАЈКА

РАТИМИРКА: Боривоје, ја ово више не могу да поднесем! Ја идем да тражим дете!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: А, где да га тражиш? Куда идеш?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: У Словенију!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Како знаш да је у Словенији? Није сигурно да је баш у Словенији?!

МАЈКА

РАТИМИРКА:
Знам! Сигурна сам да је тамо! Чим се толико дуго није јављао!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ако је на стражи, не може да се јави!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Боривоје, ти као да ниси свестан да се у Словенији стварно ратује?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ја нисам свестан? Нису свесни ови ...
(*Покаже на ТВ*)
Да се ја питам, направио бих од Триглава билијар!
Скратио бих га за хиљаду метара! У првом удару!
До краја рата био би раван к'о тепсија! Испод нивоа мора! Бунар бих од њега направио!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Ал' не питаш се ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Питаћу се, питаћу се ... Полако! ... Погледај ово!
Све ту пише!
(*Приђе карџи Словеније са ознакама крешања јединица*)

Не би мени овде код Краковског Гозда тенковске јединице биле непокретна мета! Не би се Јанези вежбали у гађању из минобацача и упуцавали вој-

нике као глинене голубове! ... Ова блокада овде, код Орможа, то је срамота... То би и приучени артиљерац деблокирао ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Мајке се спремају да демонстрирају! Траже да им се деца врате!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Не долази у обзир! Како да се врате? Ко ће да брани земљу?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Опамети се, човече! Чију земљу?!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Нашу!

МАЈКА

РАТИМИРКА: То је словеначка земља! Зашто да српска деца опет гину за словеначку државу?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Српска деца гину за своју државу Југославију!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Какву Југославију! ... Пробај опет да добијеш Врхнику! Можда нешто знају!

Уџрчи Раџиборка.

РАТИБОРКА: Тата! ... Мама! Успела сам! Пронашла сам! Ратибор је у Словенији! Његова јединица упућена је првих дана на положај!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Какав положај кад ми је мајор Церовић рек'о да је још у касарни?! И, обећао ми за Ратибора...

РАТИБОРКА: Мајор Церовић је лагао! ... Да се ти не би секирао ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Упропастио си ми дете, Боривоје!
(Почне да њлаче)
Хоћу да ми вратиш дете!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Не цмиздри ми ту! И не богоради! Сад је лако кад знамо где је!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Лако је теби! ... А, како је њему!?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Шта му фали! Војник је ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: Ако је жив, сигурно је мртав гладан!

РАТИБОРКА: И жедан! Јанези не дају ни хлеба, ни воде! Пуцају и на кампањоле са храном! Пуцају на санитарска возила!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: *(Телефонира. Бира бројеве, љледа у ноћес)*
Имам ја тамо своју везу!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Остави везе, него да се пакујемо, па у Словенију!
Дете лепо није хтело да иде у војску ... Послали сте неискусну децу, без оружја и без муниције да гину за туђу државу!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Они у касарнама имају муницију!

МАЈКА

РАТИМИРКА: *(Изненада скочи, усћреми се на Боривоја, и крикне)*
Хоћу да ми вратиш дете!

РАТИБОРКА: Мама!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Дете да ми вратиш!

РАТИБОРКА: Кево, бре, шта ти је! ... Па није му ништа! ... Већ би јавили да се нешто десило!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Већ се десило! Ове гузоње, као што је твој отац, седе овде и телефонирају, а деца гину! ... Иди ти па погини! Дете да ми нађеш и да га вратиш!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ђути! ... Изгледа, добио сам везу! ... Отишли су наши из председништва! Они ће све средити!

МАЈКА

РАТИМИРКА: 'Оће! Као што су и досад све средили!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ало?! Ало, Врхника! Друзе, је л' то Врхника? Ало?!

РАТИБОРКА: Шта каже?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ало! Не прекидајте! ... Спустите слушалицу, другарице!
(Пауза)
Добро! И ја тражим сина! ... Добро, чекам!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Само ти чекај!... Дај ми ту слушалицу!

РАТИБОРКА: Немој кево да ватрираш, сачекај мало! ... 'Ајде да обновимо . . . Шта радимо у случају ваздушног напада?

МАЈКА

РАТИМИРКА: (*Љућиићо*)
Бежимо у подрум!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Бежимо у подрум!... Не бежимо! Паника не долази у обзир! У случају ваздушног напада ми се мирно и достојанствено, у апсолутном реду, без гужве и панике, спуштамо у склоништа! Са собом треба понети – шта?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Питај за дете!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: (*Држи слушалицу и разговара са Рајтиборком и Рајтимирком*)
Не кажем вама, другарице! ... Добро, госпођо! Па, добро, завршите већ једном! И ја чекам!

РАТИБОРКА: Са собом треба понети – шта?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Ратиборка, мислиш да је паметно и занимљиво у оваквом тренутку расправљати о таквим глупостима!

РАТИБОРКА: Нису то глупости, то су правила у случају напада евентуалног агресора на нашу домовину ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Са собом треба понети транзистор, Ратимирка!
Транзистор!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Какав транзистор!?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Исправан! Са новим батеријама!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Аха! Агресор ће да сачека док ми купимо нове батерије!

РАТИБОРКА: Кево, немој да карикираш ствари! У случају ваздушног напада, ми ...

МАЈКА

РАТИМИРКА: У случају ваздушног напада ми гинемо!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ало, ало! ... Добро! Добро, другарице! ... Госпођо!
... Ало, друг! Је ли то Шерцерава касарна у Врхници?
(Пауза)
Молим? А, чија је?
(Пауза. Збуњено се окрене према Рајимирки)
Слушај, друже... Товариш! ... Не знам ја словеначки! Па, не знам, човече!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Питај га већ једном за дете!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Какав криж? ... Црвени криж? ... Зашто? ... Цела касарна се предала? Немој да лажеш! Немој да лажеш, кад ти кажем! Дај ми капетана Међедовића!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Шта каже? ... Ратиборка, укључи то да чујемо!
Укључи интерфон да чујемо шта прича!

Рајиборка укључује интџерфон на тџелефонској секретџарици. Са друџе сџиране жице чује се, интџерфонски:

СЛОВЕНАЦ: Спиздили ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Кога сте спиздили?

СЛОВЕНАЦ: Тог вашег четника, Међедовића!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Значи, није ту?

СЛОВЕНАЦ: Не, товариш! Он је на Жалама!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Каквим жалама?

СЛОВЕНАЦ: Централним! У заједничкој капели!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ало! Не разумем! Дај ми ... дај ми капетана Стреховца!

СЛОВЕНАЦ: Ни га! Нема га! Аретирали смо га!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Шта сте му урадили?

СЛОВЕНАЦ:

Ухапсили, но!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Кога?

СЛОВЕНАЦ:

Њега!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: И?

СЛОВЕНАЦ: Ин нич! Одрезали му јајца, но!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Каква јајца?

СЛОВЕНАЦ:

О, јебен ти кретена! Како се рече по србско? Муда, но!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Шта муда? Каква муда?

СЛОВЕНАЦ:

Његова издајалска, србочетнишка муда, застопиш!
Большевичко – стаљинистична – слобенистична муда!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Како? ... Па он је Словенац?

СЛОВЕНАЦ:

Био је, здај више не ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Како не? Знам да је Словенац...

СЛОВЕНАЦ:

Словенци имају муда!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: *(Изнервирано)*

Ајде, не сери! Дај ми мајора Јанковића!

СЛОВЕНАЦ: О, јебен ти, трмасти Балканц! Ни веч тукај армаде! И Јанкович је аретиран! У руднику је! Ужива у хладовини! Здај је вроче ван! Застопиш! Тамо мало да охлади врочо главо! Врочо барбарско – бизантинско кри! Крв, не!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Слушај ти, Слапар ...

СЛОВЕНАЦ: Какшен Слапар? Јаз се пишем Слапшак!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Добро, ко си да си! Ствар је озбиљна, немој да зезаш! Дај ми некога од старешина!

СЛОВЕНАЦ: Тукај со само словенски часници ... Ни веч агресо-рја! Ни веч југо – армаде, окупаторске, фашистичне!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ко ме ти то? Ко је окупатор и фашиста?

СЛОВЕНАЦ: Курц те гледа! Кај се јаз тукај с тебој зајебавам!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Мооолим?!... Јебо те онај твој Дрновшек!

СЛОВЕНАЦ: Е, јеси бедак! Чуј, Милошевић! Ало, Милошевић!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ја сам Јовановић! Капетан прве класе!

СЛОВЕНАЦ: Сви сте ви исти дрек! Срање!

Отац Боривоје се збуњено осврне, види да Рајиборка и Мајка Рајимирка најрежњуио слушају разговор.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Јебем ли ти мајку мангупску! Чекај док ти ја дођем тамо!

СЛОВЕНАЦ: Најпре мораш ове ки со тукај при нас, причакат на постаји в Београду! Застопиш?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Кога да чекам?

СЛОВЕНАЦ: Има их штиридесет! Послали јих бомо в лименках! Лепо запакиране, замрзњене! Застопиш? Како се рече по србско ... Сандук, но! Шкатла! Мрлишка крста! Правкар јих пакирамо!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Нису они сардине да их шаљете у лименкама...

СЛОВЕНАЦ: Нисо, ал' со мртви ин замрзњени, какор сардине!

ОТАЦ *(Окрене се Рајтиборки и Рајтимирки)*

БОРИВОЈЕ: Шта овај прича?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Шта прича! Зајебава те!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратимирка, затвори прозор! Ово је конспиративан разговор! Хоћеш цела зграда да чује!?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Шта да чује?

СЛОВЕНАЦ: Хало, србо – четник! Али си ше тукај?!

ОТАЦ *(Рајтимирки)*

БОРИВОЈЕ: Па, ово што причамо! Све су то шифре, разумеш?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Ако и јесу шифре, већ су дешифроване! Сви знају да су нам побили децу, да многе војнике држе у рудницима, да их изгладњују и малтретирају! И одсецају муда!

РАТИБОРКА: Пуцају у муда, маму им ...

СЛОВЕНАЦ: Хало, Слобеношевић! Си ше тукај?!

Отац Боривоје искључи инџерфон да се глас Словенца не чује. Поново узме слушалицу.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Слушај ти, барабо! До јуче сте се клели у братство и јединство... Молим?

(Пауза)

Кога смо убили? Није то српска војска!

(Пауза)

Српско – словеначко – хрватско – муслиманско – македонско – албанско – мађарско – бугарско – словеначко – црногорско – влашко – буњевачко ...
Шта да чекам!

(Пауза)

Немој да вређаш наше оружане снаге! Немој да вређаш! ... Јебо те Кардељ! Е, и он! И, Доланц! ... Какав окупатор на својој територији? ... Добро, али југословенска! ... Ви сте сами себе убијали, из страха!

(Пауза)

Отац Боривоје нанишани њишиољем у њелевизор. Приђе му Рашиборка и сјусџи му руку, сјречи ља да ѡуца.

РАТИБОРКА: Тата! Зар у начелника Врховног штаба?!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Искључи то, или промени канал!

Рашиборка мења канал. На дружом каналу: ѓужва у Скујишињини Србије! Мајке окружиле ѓоворницу, вичу, ѡраже да им се деца враише из Словеније. Мајка Рашимирка искључује ѡелевизор, узима одело из ормара и ѡресвлади се.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Куда ћеш ти?

МАЈКА

РАТИМИРКА: Преузимам ствар у своје руке!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Немој да ме брукаш! ... Немој да брукаш српског војника! Шта ће мајке у Скупштини? Војник је војник, да све издржи! Ратимирка, лепо ти кажем, немој да ми брукаш фамилију, немој да ми брукаш војску!

МАЈКА

РАТИМИРКА: *(Сјремна је да изађе)*

Ти си им осветлао образ! Досад си, једино, упуцао телефон!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Нећемо, ваљда, да пуцамо у народ! Народ није крив!

МАЈКА

РАТИМИРКА: Седи ту, па пуцај у телефоне и телевизоре! Ја одох!

Мајка Рашимирка излази. Отац Боривоје крене за њом. Дозива је, али се она не осврће. Рашиборка дошрчи до ѡрозора, виче за њом.

РАТИБОРКА: Иди, мама, иди! ... Иди! Иди, мама!

Отац Боривоје скрушено се враћа. Насѡуји ѡауза.

РАТИБОРКА: Можемо да проверимо склониште ... У случају евентуалне агресије ... Систем друштвене само-заштите подразумева ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборка!

РАТИБОРКА: *(Наси́авља, го̀йово хисѝерично)*
... Подразумева шире и уже садржаје, организоване колективне и појединачне активности радних људи и грађана...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Доста, Ратиборка!

РАТИБОРКА: ... Којим они заштићују цело друштво и себе лично од опасности сваке врсте! Према томе, друштвена самозаштита је функција заштите и основа безбедности ...

(Раѝиборка ово већ изговара кроз ѝлач, хисѝерично)

Главни циљ и садржај општенародне одбране је одбрана земље од оружане агресије и то првенствено оружаном борбом!

Оѝац Боривоје усѝане, ухвати Раѝиборку за рамена, ѝроѝресе је, али она насѝавља.

РАТИБОРКА: ... Основну снагу оклопних јединица чине тенкови који су најмоћније борбено средство, које ...

Оѝац Боривоје ошамари Раѝиборку. Она се ѝпрѝне, као да се ѝпробудила из сна, ѝо̀гледа оца, ѝа сломљено седне.

РАТИБОРКА: Тата, нађи Ратибора! ... Сазнај шта је с њим! Да ли је жив! ... Ратибор је у оклопној јединици, код Врхнике!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Не брини, сине, не брини! Нађи ће њега тата! Умиј се, па изађи! Прошетај! Обиђи неку другарицу! Ево, даћу ти за трошак!

(Вади новчаник)

Забављајте се! ... Скокни до кафића!

РАТИБОРКА: Не могу! ... Нећу!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Гледај дерби! Кошаркашки! ... Има и добра представа у позоришту!

РАТИБОРКА: Не могу!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Има добар филм, акциони! Командоси!

РАТИБОРКА: Не могу, тата, срамота ме је!

- ОТАЦ Чега те је срамота?
БОРИВОЈЕ:
- РАТИБОРКА: Не знам, тата! Стидим се! ... Изненада се толико стидим...
- ОТАЦ Слушај, сине ...
БОРИВОЈЕ:
- РАТИБОРКА: Нисам син, него ћерка!
- ОТАЦ Добро, кћери! ... Ово је изненађење за све нас ...
БОРИВОЈЕ: Фактор изненађења, разумеш! Волели смо их као браћу! Како да пуцамо у браћу?! Изненадила нас је њихова мржња! Зар смо могли да претпоставимо да они нас толико мрзе?! И, зашто? Зашто да нас мрзе? . . Ако не желе са нама, нека иду!
- РАТИБОРКА: Зар морају при том да нас убијају?
- ОТАЦ Не морају! Али, они изгледа верују да смо им ми непријатељи, да Југославија није њихова, него наша! Верују да ратују, а убијају недужну децу!
- РАТИБОРКА: Зар морају при том да нас понижавају?
- ОТАЦ Рале, буди паметна! То је мали прљави рат у коме се не бирају средства ...
- РАТИБОРКА: Зашто ми увек морамо да бирамо средства?
- ОТАЦ Слушај, Ратиборка! Није време за такве разговоре!
БОРИВОЈЕ: Морамо нешто да предузмемо! ... Ако нећеш да изађеш, остани ту! Ја морам до касарне!
- РАТИБОРКА: Немој тамо, тата ...
- ОТАЦ Морам, кћери ... Курир је долазио још пре два сата!
Отац Боривоје узима пишићољ, ојасач, ујирџач. Припрема се да крене.
- РАТИБОРКА: Тата!
- ОТАЦ Реци, Рале!
БОРИВОЈЕ: Колико су војника убили?
- ОТАЦ Не знам ... Кажу, четрдесет ...

РАТИБОРКА: А, да ли смо, тата ...
(*Оклева.*)

ОТАЦ
БОРИВОЈЕ: Шта?

РАТИБОРКА: Да ли смо ми ... Да ли смо ми некога убили ...

ОТАЦ
БОРИВОЈЕ: Кажу, неколико! Неколико су они сами убили раке-
тирајући хеликоптере, пуцајући на све живо ...

РАТИБОРКА: А, да ли смо ... како да кажем ... Да ли смо и даље
браћа са Словенцима?

ОТАЦ (*Приђе Раџиборки, ђомилије је ђо коси*)
БОРИВОЈЕ: Браћу, Ратиборка, не можемо бирати! ... Мада, где
је много браће, од имања не остане ништа! . .
Растури се кућа, развуче имовина ...
(*Пауза*)
Идем! Тамо ћу сигурно сазнати много више него
овде! Наћи ћу Ратибора, не брини! ... А, можда ћу и
на утакмицу! Дерби, знаш!

Боривоје креће ђрема враџима. Раџиборка му ђриџрчи.

РАТИБОРКА: Тата ...

ОТАЦ
БОРИВОЈЕ: Кажи, кћери ...

РАТИБОРКА: Мораш ли ... Да ли баш мораш ...

ОТАЦ
БОРИВОЈЕ: Шта?

РАТИБОРКА: Мораш ли да идеш у униформи?

*Оџац Боривоје засџиане, зџрануџио је џоџледа. А, заџим џрекорно
изуџиш:*

ОТАЦ
БОРИВОЈЕ: Ратиборка!

Оџац Боривоје изаџе.

КРАЈ ДРУГОГ ЧИНА

ТРЕЋИ ЧИН

Иста дневна соба. Сада су на зидовима картице Хрватске и Босне и Херцеговине. То су етничке картице, обојене различитим бојама. Посебно је наглашена боја која означава просторе где су Срби у већини.

На месту где је била карта Словеније, виси униформа, али сипаре југословенске војске, са сипарим ознакама.

Ратиборка седи у фојетли и нервозно бира телефонски број.

После неколико покушаја, добије везу и разговара са мајком)

РАТИБОРКА: Ало! Кево! ... Је л' жив? ... Како не знаш? Што си ишла тамо, кад не знаш? ... Да ли неко зна? ... Па неко из те пропале војске? ... Како немаш кога да питаш? Шта кажу официри?... Па, где су? ...

(Пауза)

Селе намештај? ... Знаш ли ти уопште нешто о Ратибору?

(Пауза)

Кево, слушај ме добро: има ли Црвени крст спискове? ... Њега нема на списку?! А, на списку заробљених? ... Ни тамо?! Шта? Зашто Срби посебно? Кажем, зашто Срби посебно? ... Зашто не смеш да говориш? Добро, добро, разумем! Шта су вам дали? Сендвиче?

(Пауза)

Јеси ли ти нормална? Какви сендвичи? Немој ништа да узмеш? ... Питај за Ратибора! Кажем, питај за сина, ако си већ отишла да га тражиш! ... Нека се подсмевају! Кажем ти нека се подсмевају! Ти имаш свој циљ! ... Не враћај се док га не нађеш! ... Зашто мораш? Какви муповци? ... Знам, али тамо још није почело! Иди преко Мађарске, ако почне! Кажем, иди преко Аустрије и Мађарске! ... Где ти је пасош? Какав Книн, шта имаш ти са Книном? ... Ало, ало! Ко си ти? ... Ало! Ослободи везу, барабо, видиш да разговарамо! Ало, кево! Врати се кући! Шта? Који председник?!

(За себе)

О, јебо те, откачена жена! Начисто одлепила!

(Ојет у слушалицу)

Па, иди онда преко Копра! Бродом, дабоме! ...

Какав еркондишн? За Шиптаре и Македонце ер-
кондишн?! Какве то везе има, важно је да стигне
жив!

(Чује се звоно на вратиима)

Чекај, неко звони!

(Викне њрема вратиима)

Чекај! ...

(У слушалицу)

Молим? ... Добро, ако можеш, јави се! Пробај код
Јанеза, директно! Пробај директно, какав Црвени
крст! 'Ајде, ћао!

Раџиборка стићи слушалицу. Оџвара вратиа. Улази Славољуб.

*Он је сада у радном оделу, са чизмама на ноџама, као да је директно
са њиве дошао. Снужден је, намрџођен, необријан.)*

СЛАВОЉУБ: Откад закључавате?

Славољуб се снебива да крочи у собу јер су му чизме љрљаве.

РАТИБОРКА: Нема везе, чика Славољубе! Изволите, уђите!

СЛАВОЉУБ: Је л' ту Боривоје?

РАТИБОРКА: Није, али доћи ће брзо! Само ви уђите!

СЛАВОЉУБ: *(Примети новине на столу)*

Дај ми те новине ...

*Раџиборка му дода новине, не схваџајући зашто их љражи, али
кад види да он хоће да ређа новине љо љоду, ља да љо њима џази до
фоџеље, она му узима новине и сама "љрасира" љуљи.*

РАТИБОРКА: Дајте, ја ћу ...

СЛАВОЉУБ: Тај ни недељом није код куће?

РАТИБОРКА: У касарни је! А, можда је отишао и на утакмицу!

СЛАВОЉУБ: Какву утакмицу?

РАТИБОРКА: Дерби! Партизан – Звезда!

СЛАВОЉУБ: Боже, да л' те има!

РАТИБОРКА: Има га, чика Славољубе! Да га нема, ко би нас
овако казнио!

СЛАВОЉУБ: *(Примети униформу)*

Каква ти је то униформа, пиле? Сличну је крио на
тавану мој отац?!

РАТИБОРКА: Нема везе, чика Славољубе! Ја сам је с тавана и
скинула! Да скувам кафу?

- СЛАВОЉУБ: Каква кафа, дете! ... Јесте ли нашли Ратибора?
- РАТИБОРКА: Нема га ни у једном списку! ... Сад се кева јављала! Ни међу мртвима, ни међу живима! А, нема га ни међу заробљенима! ...
- СЛАВОЉУБ: Нема ни Миливоја!... Последњи пут ... био је код Вараждина! ... Кад ће, бре, тај навијач?!
- РАТИБОРКА: Већ је требало да буде овде ...
- СЛАВОЉУБ: Он ми је сад последња нада ...
- РАТИБОРКА: Последња заблуда, хоћете рећи?
- СЛАВОЉУБ: Једино ми он може помоћи да нађем Миливоја!
- РАТИБОРКА: Чика Славољубе, он ни Ратибора не може да нађе ...

Славољуб би зајалио циџаретиу. Хоће да дође до прозора.

- СЛАВОЉУБ: Дај ми те новине ...
(Ратиборка узима новине, али их држи у руци)
Истрасирај ми до прозора ...
(Покрај прозора Славољуб њали циџаретиу и љеда кроз прозор, шичекујући Боривоја)
Наћи ће он њега, не брини! Војска је то ...
- РАТИБОРКА: Била је ...
- СЛАВОЉУБ: Немој тако, пиле! ... Све, Ратиборка, дође на своје место! Полако! ... Само нека се деца врате кући! ... Ми матори ... Средићемо све остало! Прошли смо ми и горе ствари! ...
- РАТИБОРКА: *(Да би скренула разговор)*
Како снајка, чика Славољубе?
- СЛАВОЉУБ: Која снајка?
- РАТИБОРКА: Па, Смиља ...
- СЛАВОЉУБ: А, то ... Удала се!
- РАТИБОРКА: Како – удала?
- СЛАВОЉУБ: Пре неколико недеља била свадба! ... Не знам ко је јавио Миливоју, ал' по последњем писму видим да зна!
- РАТИБОРКА: Како, зар то није била љубав?

СЛАВОЉУБ: Еј, бре, пиле, љубав је љубав, а паре су паре! ... Удала се за “шкарта”! А, тај “шкарт”, Ратиборка, волу реп може да ишчупа!

РАТИБОРКА: Како је онда избегао војску?

СЛАВОЉУБ: Није избегао! ... Отац му ради у Минхену! Човек лепо платио две хиљаде марака и средио ствар! ... Нашли су му да је анемичан, да има мањак шећера у крви ... Црвена крвна зрнца му се претварају у бела , а бела у црвена! Има хепатитис це ...

РАТИБОРКА: 'Ма, није могуће?!

СЛАВОЉУБ: Све је данас могуће, пиле, ако имаш дојч – марке!

РАТИБОРКА: То је отворено избегавање војне обавезе ...

СЛАВОЉУБ: Камо среће да сам послушао Миливоја ... Шта би му фалило код Спасоја у кафану ... Дај једну да попијем док чекам ...

Ратиборка доноси чашу ракије. Славољуб безвољно оћипије.

СЛАВОЉУБ: А, чија рече да је то униформа, пиле?

РАТИБОРКА: Није важно, чика Славољубе! Наша! Добровољачка! Идемо у Славонију! Радићемо оно што ЈНА не може, а онда ће они за нама ...

СЛАВОЉУБ: Како – једна војска, а две униформе? А, нема ни петокраке?

РАТИБОРКА: Ознаке и симболи нису важни! Ко хоће, нека носи и петокраку!

Улази Отац Боривоје, са изгужваном шајком, йоцејаном униформом. Има неколико модрица на лицу.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ко хоће, нека је носи! Ја више нећу!
(Баца шајку на сџо)

РАТИБОРКА: Тата! ... Шта је било?! ... Шта се догодило?!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: (Одмахне руком)
Ови твоји ...
(Тек сада примети Славољуба)
Здраво Славољубе! Откуд ти?

СЛАВОЉУБ: Мислио сам, Боривоје, да ми помогнеш преко војске ... Да пронађем Миливоја ... Ал', изгледа да ће то тешко да иде...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ја ни мог Ратибора не могу да нађем ...

РАТИБОРКА: *(Одсечније йонавља йийшање)*
Ко ти је то урадио?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Не знам, Ратиборка! ... Не знам! ... Мирно сам седео и гледао утакмицу ... Срећа што нисам понео пиштољ, нанизао бих бар десетак...

РАТИБОРКА: И? ... Шта онда? ... Навијао си за супротну страну?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: 'Ма, нисам! Ни за кога нисам навијао! ... Из чиста мира почели да ме гуркају, да ме штипкају, да ме ударају! ... Бацише ми шапку у први ред, једва сам је пронашао! Какав је то официр без шапке?... Како да се крећем градом без шапке? Изгазили је, упрљали, поцепали, па ми је вратили на главу!

СЛАВОЉУБ: Изгледа, и тебе су мало изгазили ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: А, не ... Мало, онако , разумеш ... Ал' ја се нисам дао! Опалио сам једном балавцу такав шамар, да му се окрену стадион око главе! ... А, онда ... А, онда, било их је много ... Шта ми све нису рекли ... Изашао сам пре краја утакмице!

РАТИБОРКА: Јеси ли некога запамтио?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Кога, кад никога нисам ни видео! То је било ... као у некој магли... Један ме тако ударио песницом по темену ... Пет минута нисам видео ниједног играча на трену!

РАТИБОРКА: Седи ту са чика Славољубом, одох ја!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Пусти сине, није важно ... Нема везе! ... Ионако више нећу носити униформу ...

РАТИБОРКА: Како нећеш?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Лепо! ... Поднео сам захтев за пензионисање! Имам све услове!... Док сам био артиљерац, оглувео сам од топова ... Имам и године службе ... Сад, кад сам у техничкој служби, ништа није важно ...

СЛАВОЉУБ: Још си ти, Боривоје, млад за пензију ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Нисам ... Престарио сам ... Ништа више не разумем!

Рајшборка љућиио баџи згужвану шайку коју је у међувремену узела са стола, изађе и залуџи врајиа за собом.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ето, видиш! ... Нове генерације ...
(Покаже на униформу на зиду)
Нове униформе! ...

СЛАВОЉУБ:

Нису баш нешто нове, Боривоје ... Виђали смо их и раније!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: То су, Славољубе, паравојне формације ... Мимо закона и мимо Армије, а испред Армије и испред закона ... Једино не знам зашто их ови наши трпе ...

СЛАВОЉУБ: Дош'о сам, Боривоје ... Да оставимо сад који су наши, а који су њихови ... Дош'о сам да ми помогнеш ... Ти имаш везе у Армији, официр си ...
(Боривоје заусџи неџиио да каже, љоказујући изгужвану шайку)

Добро, био си ... Знаш путеве и начине ... Ја сам обиш'о целу Словенију и Славонију, и Миливоја нисам пронаш'о ... Нико не зна где је прекомандован! Неки кажу, пребачен хеликоптером, са целом једном јединицом ... Други кажу, био у десантној јединици, па враћен назад ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Шта ја ту могу, Славољубе?

СЛАВОЉУБ: Боро, ти знаш да ми је он јединац! ... Без њега, дим из моје куће неће да се вије! ... За кога онолико имање? Сад ће ови твоји да ми врате што су моме оцу узели ... Ко ће то да ради? ... Шта ће ми толика земља, кад немам Миливоја?!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ја ти не могу помоћи!

СЛАВОЉУБ: Видим! ... Ал' ... за паре, све се може!

Боривоје увређено скочи.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Слушај, Славољубе! Браћа јесмо, али ја то не дозвољавам...

СЛАВОЉУБ: *(Вади из унутрашњеџ џејџа новаџ)*

Не кажем ја ти да узмеш! Ал' ти можда знаш коме да даш! ... Ја би' дао, ал' не знам коме?!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Дај коме 'оћеш! Мени нећеш!

СЛАВОЉУБ: Боро, ја те молим ... Ево, не мораш да узмеш ... Да оставим овде ... Десет хиљада марака! Даћу још ... Само да ми кажу где је! Ако је жив, где се налази ... Ако је ... Ако је мртав, где му је гроб?!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Наши су гробови, Славољубе, у нама ...

Ујрчи Рајиборка.

РАТИБОРКА: Нашли смо их, матори!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборка, како се то обраћаш оцу?!

РАТИБОРКА: Добро, тата, сад кад си пред пензијом ... Сви пензионери су матори, је л' тако?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ја нисам! ... И нисам још у пензији!

Отац Боривоје даје знак Славољубу да склони новаџ, да ѓа сџави у џејџ, да Рајиборка не йримејџи. Али, Славољуб сџавља новаџ на йтелевизор.

РАТИБОРКА: Тако смо их средили, да им више неће пасти напет да дирају бивше официре, бивше Је – Не – А!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ја нисам бивши официр ... А, ни ЈНА још није бивша армија! ...

СЛАВОЉУБ: Е, па ... Идем ја, полако, Боривоје! А, ти види ... шта можеш! ... Ако нешто може да се уради – уради! ... Човеку је некад лакше да учини за туђе, него за своје ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Како туђе, Славољубе? ... Али, да знаш, адреса ти је погрешна . .

СЛАВОЉУБ: Нека ... Пронаћи ћеш ти праву ... Пиле, здраво!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборка, испрати чика Славољуба!
(Предомисли се)
Нека, нека ... Ја ћу ...

Отац Боривоје излази за Славољубом.

Ратиборка укључује телевизор. Прикуља новине које је Славољубу простирала по поду. На телевизији: извештај са ратишта. Извештај о бомбардовању Вуковара и извештај о борбама у Хрватској. Чују се дејонације и рафали.

Ратиборка жужва новине све ођорченије, гледајући у екран.

Баца новине и прилази униформи. Облачи блузу униформе, узима вокмен и савља га у ранац. Узима најнужније ствари, своје књиге...

Отац Боривоје се враћа и изгубљено седа у фошељу. Као да Ратиборку и не види.

РАТИБОРКА: Тата! Хоћу нешто да ти кажем!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: (Одсујно)
Ммххммм...

РАТИБОРКА: Тата!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: (И даље обузеи својим мислима, одсујно)
Кажи, Рале!

РАТИБОРКА: Тата, ово више није игра! ... Ја одлазим!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Добро!

РАТИБОРКА: Одлазим на ратиште!

Боривоје се ирѓне. Приђе Ратиборки.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Каково ратиште?

РАТИБОРКА: Није важно! Има још ратишта и биће их још!
Одлазим, као добровољац!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Нећеш ти никуда! ... Ми нисмо у рату!

РАТИБОРКА: Ви, вероватно, нисте! Али, ми јесмо! Захваљујући вама! А, кад већ јесмо, онда ћемо и да ратујемо како треба!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборка ... Зар да останем сам ... Мајка се још није вратила! Ратибор ... Не знамо ни где је, ни шта је с њим! Сад и ти?!

РАТИБОРКА: Морам, тата!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ко те је приморао?! ... Зашто мораш?!

РАТИБОРКА: Због нас ... Због тебе ... Хоћу да сперем љагу, хоћу да их понизим, као што су они тебе!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Кога, Ратиборка? Кога да понизиш? ... И, зашто?!

РАТИБОРКА: Због себе! И због нас! ... Због Ратибора и Миливоја! Због деде ... Због српске војске ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: То није била српска војска! ... То је била издаја! Издали су нас!

РАТИБОРКА: Издали су и наши, и њихови! ... Али, ми нећемо!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Непријатељ је био међу нама ...

РАТИБОРКА: Ви увек непријатеље тражите међу вама ... Вама је сваки непријатељ – пријатељ, само ако није међу вама ... И, сад тражите непријатеље међу нама!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборка, ово су смутна времена ... Још се не зна ко ће на коју страну, ко се против кога бори! Може да испадне да нам непријатељи буду пријатељи ...

РАТИБОРКА: ... А, пријатељи – непријатељи! ... Знаш то већ! Та доктрина више не важи! Ослободила сам се тога! Сад идем да се ослободим стида ... Хоћу да се не стидим!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Немаш чега да се стидиш! ... Зашто се не стиде дезертери! Читаве чете и батерије дезертирају! ... Колективно! ... Резервисти направили вашаре од бивака и логора! ... Шуме су нам закрчене гајбама пива и вина, иза сваког жбуна вири певаљка, на сваком пропланку флипери и билијари! А, ти хоћеш да ратујеш! За кога?!

РАТИБОРКА: За себе ... Ти само седи пред картом, јављаћу ти стратешке положаје, јављаћу како се мења линија фронта ... Све ћу ти јављати, моћи ћеш први да славиш победу!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Али, то је мимо закона! Ми нисмо у рату! Похапсиће вас!

РАТИБОРКА: Неће! Војска нам је дала оружје, а полиција ће нас пребацити својим аутобусима!

Ра̀тиборка пр̀ебаци ранац пр̀еко леђа, осврне се, по̀гледа по̀ соби. Приђе за̀тчим Оцу Боривоју, по̀љуби га и журно одлази.

Отац Боривоје најпр̀е збуњено гледа, стиоји на сред собе, за̀тчим крене пр̀ема вра̀тима, за Ра̀тиборком.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборка! Стани! Ратиборка! Дете!

Отрчи за̀тчим до прозора, отвори прозор и виче за њом.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратибооркааа! Врати се! Ратибооркааа!

На вра̀тима се по̀јављује Ра̀тибор, у војничким гаћама и мајици, са војничком по̀лочцом око вра̀та. Посма̀тра извесно време Оца Боривоја.

РАТИБОР: Продали сте нас, Боривоје!

Отац Боривоје се изненађено окрене, по̀јури радосно у за̀рљај сину, али кад га види у гаћама, засиане.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборе! Је л' те наша мајка? Јеси ли срео Ратиборку?! Што си у гаћама?!

РАТИБОР: Гаће су нам оставили ...

Отац Боривоје по̀ново крене пр̀ема сину, али га заустави Ра̀тиборов одбијајући по̀глед и покрећу.

РАТИБОР: Продали сте нас, Боривоје! ... Ти и твоји официри ... Они су први побегли, пизда им матерна! ... Више су водили рачуна о својим шифоњерима, него о војницима! ... Предавали су целе касарне, без разлога ... Наговарали нас да се предамо, да не гинемо улудо!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Где ти је униформа? ... Што ниси обукао цивилно?

- РАТИБОР: Ето, предали смо се!
(Скида војничку њлочицу и даје је Оцу Боривоју. Боривоје збуњено ѓледа у њлочицу, а онда је ѡри-слони на ѓрудѡ)
 А, униформа ... Нисам хтео да је обучем! ... Да је не изгужвам по врућинѡ ... А, и волим да идем у гаћама! Истина, у рударској јаѡи било је мало свежије! Таѡо су нас Јанези сместили да не до-бијемо сунчаницу...
(Прилази ормару)
 Где ми је одело?
- ОТАЦ
 БОРИВОЈЕ: Важно је да си жив и здрав! Све остало ћемо лако!
Рајѡибор ѡроналази одело и ѡлако се облачи.
- РАТИБОР: Понекад је, Боривоје, важније бити мртав, него жив! Где ми је пасош?! Ко је овде претурао!?
- ОТАЦ
 БОРИВОЈЕ: Није нико! Можда мајка, кад се паковала ... Шта ће ти пасош?
- РАТИБОР: Путујем, Боривоје! Остављаѡ ти твоју домовину, коју си се заклео да ћеш бранити и да ћеш чувати њен територијални интегритет, целовитост и ... Шта оно још беше? Ако се сећаш?
- ОТАЦ
 БОРИВОЈЕ: Ратѡборе, заборављаш да разговараш са оцем! ... Није моја грешка! . . . Шта сам ја могао? ... То је међународна завера, ширих размера ... У Арѡији – издаја!
- РАТИБОР: Ваѡа су за све криви домаћи издајници ... И , народни непријатељи!
- ОТАЦ
 БОРИВОЈЕ: Не могу да верујем ... Словенци, па тако ... Јесу ли вас тукли?
- РАТИБОР: Нису ... Мени су само ударили шут у дупе кад су ме укрцавали у воз .
- ОТАЦ
 БОРИВОЈЕ: Неки су се вратили бродом, преко Копра ...
- РАТИБОР: Њѡма су ударали по два шута у дупе, и по један шамар, приде, онако, за врат ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: А, кад смо их ослобађали?... А, кад смо их хранили четрдесет и треће?

РАТИБОР: Ви сте вашу проју већ наплатили ...

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Какву проју?! Мој отац је заклао вола да би прехранио њихове породице ...

РАТИБОР: Волова код нас никад није недостајало!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Знаш ли шта о Миливоју? Он је био у десантној ...

РАТИБОР: Знам! ...

(Дуџа, мучна пауза)

Миливоје је погинуо! У оклопном транспортеру, кад смо бежали из Орможа!

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: *(Исцусити њлочницу коју је преврћао у руци)* Шта причаш! Ратиборе!

РАТИБОР: Чуо си!

(Раџибор се обукао. Стрѣман је да крене. Приђе џелефону, али само одмахне руком)

Одох ја! ... Збогом, Боривоје! Надам се да ће и теби, кад те буду разоружавали, оставити бар гаће ...

Раџибор њолази ѣрема враџиима. Оџац Боривоје се ѣрџне из шока. Поџури за Раџибором.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Ратиборе! Чекај!

(Журно се враџи ѣрема ѣтелевизору, узме новац који је ѣамо осѣавио Славољуб. Пруџи џа Раџибору)

Дрџи ово!

РАТИБОР: Откуд ти то?

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Није важно! Узми! Требаће ти!

РАТИБОР: *(Одмахне џлавом)*

Па, и није важно ... Јеби га! Час си го, као од мајке рођен, час си богат човек! Вратићу ти, Боривоје! Нећу ти остати дужан!

Раџибор се осврне, ѣоџледа ѣоследњи ѣуџи собу. Онда, обухваџајући ѣоџледом чиишав ѣросѣор, резииџирано каже:

РАТИБОР: I must go!
(Нагло се окрене и изађе)

Отац Боривоје осћаје сам. Изгубљено гледа за Ратибором. Затим се окреће, шета по соби.

ОТАЦ

БОРИВОЈЕ: Боривоје, шта се ово ради? Где си, Боривоје? Шта си, и ко си? Чији си? ... Који су наши, који су њихови? Ко су и наши и њихови?
(Погледа кроз прозор)

Откуд толико младих на штакама? ... Војска се опет повлачи? Докле? Где ће се зауставити? Да ли је могло другачије? Да ли је требало другачије? Чија смо ми војска? Докле је наша земља и шта треба да бранимо? Шта смо досад одбранили?

Светла се гасе. Завеса. Чује се "Хеј, Словени" у ритму корачнице, или композиција специјално компонована за ову представу.

Затим се, кад на сцени наступи поједини мрак и тишина, пуцањ из пиштоља и види се блесак.

КРАЈ